

رابطه شهر خلاق با توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی شهر لاهیجان)

فرداد جنابی قدس

کارشناسی مهندسی تکنولوژی معماری

چکیده

هدف رابطه شهر خلاق با توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی شهر لاهیجان) است. روش توصیفی- تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات کتابخانه ای است، ابتدا با جستجو در پایگاه ها و سایت های اینترنتی و بانک های اطلاعاتی و استنادی مانند پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، SID، مگ ایران می باشد در بین منابع مختلف با توجه به موضوع انتخابی و تحقیقات انجام شده است. در این تحقیق از روش کتابخانه ای استفاده شده، نوع داده ها و نحوه اجراء هم به روش کتابخانه ای است. روش در تحقیقاتی که ماهیت کتابخانه ای دارند تقریباً تمام تلاش محقق در کتابخانه ها صورت می پذیرد. حتی در تالیفات و تصنیفات نیز از این روش استفاده می شود. گام اول در مهارت تحقیق کتابخانه ای آشنایی با نحوه استفاده از کتابخانه است برای اینکار محقق باید از روش های کتابداری نحوه استفاده از برگه دان و ثبت مشخصات کتاب، نحوه جستجوی کتاب در کتابخانه و رایانه و ... اطلاع حاصل نماید. اسناد عمده در مطالعات کتابخانه ای عبارتند از: کتاب؛ مقاله ها و مجله ها؛ سایت ها، دیسک های رایانه؛ اسناد اصل؛ اسناد دولتی؛ نشریه های رسمی دولتی-اسناد شخصی و خصوصی؛ مطبوعات؛ آمار نامه ها. ابزار گردآوری اطلاعات از طریق فیش برداری از منابع بود. بدین صورت که بعد از مأخذشناسی و گردآوری منابع مطالب موردنیاز استخراج و در فیش ثبت شد. روش تجربه و تحلیل و بررسی اطلاعات به صورت توصیفی- تحلیلی می باشد.

واژگان کلیدی: شهر خلاق، توسعه پایدار شهری، شهر لاهیجان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

-مقدمه

در جهان امروز، تلاش برای ایجاد شهر خلاق به عنوان مکانی برای رشد و نمو خلاقیت ها و منزلی برای خلاقیت های هنری، نوآوری های علمی و تکنولوژیکی و صدای رسای فرهنگ های رو به رشد، از دغدغه های اصلی برنامه ریزی شهری است. شهری که همه پتانسیل های خلاق خود را جامه عمل می پوشاند و پرچمدار فعالیت های فرهنگی و توسعه ای است (موسوی ۱۳۹۳). هدف از ایجاد شهر خلاق، مشتمل بر جذب نهادها، افراد و شرکتهای خلاق در فعالیتهای مرتبط با شهر و همچنین ایجاد زمینه درک شهر به عنوان یک پدیده خلاق است. هدف دیگر ایجاد چنین شهری، رهایی از بن بست های مدیریتی و کالبدی و پیاده سازی دو اصل مشارکت و کارایی است که از شاخص های اصلی در حوزه حکمروایی شهری می باشند (رحیمی ۱۳۹۲: ۱۹۶). حمایت از نوآوری در عرصه های مختلف شهری، به ویژه عرصه هنری و ایجاد فضاهای لازم برای انجام این امور، از جمله فعالیت های لازم در این محور است. داشتن شهر خلاق، نهایت آرزوی هر جامعه مدنی است. شهر خلاق فضایی است که در آن فعالیت های نوین رخ می دهد. شهر خلاق در قرن بیست و یکم به معنای شهروندان خلاق است. در این شهر مسئولان شهری خدمات همگانی و زیرساخت های اجتماعی و اقتصادی را به جدیدترین، کاراترین، بهره ورترین و زیباترین روش ممکن ارائه می نمایند. شهر خلاق نه تنها فضایی است که در آن خلاقیت رشد می کند، بلکه سازماندهی و مدیریت آن به طور خلاقانه طرح ریزی می گردد. شهری که بتواند به شکلی خلاقانه استعداد همکاری جمعی را در راستای ارائه خدمات بیش تر به کار گیرد، موفق ترین شهر در این قرن خواهد بود (یوسفی و همکاران ۱۳۹۳). شهرهای خلاق به عنوان مراکز نوآوری، خلاقیت و تبدیل ایده به ثروت، قلمداد می گردند. از آن جا که ایده و نوآوری عناصر اصلی رقابتی در عصر جهانی شدن، هستند؛ داشتن شهر خلاق، آرزوی هر جامعه ای است.

مفهوم شهر خلاق

اولین تعریف منسجم از شهر خلاق به بایان چینی و لندری (۱۹۹۵) نسبت داده می شود و پیگیری فعالیت آنها توسط لندری (۲۰۰۰) با تغییرات جدید صنایع خلاق و اصلاحات در توسعه ی شهری انگلستان در اواخر دهه ی ۱۹۸۰ و اوایل دهه ی ۱۹۹۰ میلادی در ارتباط بود (شفیعی ۱۳۹۳). شهرهای خلاق، شهرهایی هستند که قادرند راه حلهای جدیدی برای مشکلات روزمره شان ارائه دهند و بر تولیدات فرهنگی متمرکزند (ملکی ۱۳۹۴). شهر خلاق با تأکید بر فضاهای همسایگی و شهری، هویت مندی، ایجاد زمینه استفاده از فناوری در فضا، کشف استعداد مردم و کالبدی مبتنی بر فرهنگ و فضاهای جمعی، فضاهای عمومی درخور حضور مردم را فراهم میکند و گونه های معرفی شده را به عنوان پایه ای برای شکلگیری هویت فرهنگی و اجتماعی استفاده می کند و در نهایت، عملکرد تعریف شده ای را در سطوح مختلف، در فضای عمومی تعیین می کند. ساختار شهر خلاق ویژگی هایی دارد که شالوده فضای عمومی باقابلیت حضور بالای مردم را دارد (ایراندوست ۱۳۹۴). در قرن بیست و یکم، شهر خلاق به معنای شهروندان خلاق است. شهری که بتواند به شکلی خلاقانه استعداد همکاری جمعی را در راستای ارائه خدمات بیش تر به کار بگیرد، موفق ترین شهر در قرن خواهد بود (پیرنیا ۱۳۹۴).

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

شهر خلاق شهری است که به دلیل اهمیت زیبایی شناختی و توانایی آن برای پرورش قوه ادراک و ارتباطات مورد احترام است؛ جایی که تنوع فرهنگی غنیمت شمرده شده و بیان خلاقیت در تمام اشکال آن مورد تشویق قرار می گیرد. مردم می توانند در زندگی روزمره خود از فعالیت های خلاق لذت ببرند. خلاقیت یک اصل اساسی برای انسان بودن و یک منبع حیاتی برای فرد، جامعه و حیات علم اقتصاد است. جوامع خلاق پر جنب و جوش و دارای اماکن انسانی، پرورش دهنده رشد فردی، درخشان در پیشرفت های فرهنگی و تکنولوژیکی، تولیدکننده شغل و ثروت و پذیرای تنوع شیوه زندگی و فرهنگ هستند. شهر خلاق یک مجتمع شهری را توصیف می کند که فعالیت های فرهنگی بخش های مختلف آن، یکی از مؤلفه های اقتصاد شهر و کارکرد اجتماعی آن را تشکیل می دهد. چنین شهرهایی بر مبنای یک زیرساخت فرهنگی و اجتماعی محکم بنا می شوند و به واسطه تسهیلات و امکانات فرهنگی ممتازشان، مرکز ثقل اشتغال خلاق و سرمایه گذاری ها را به سمت خود جلب می کنند. (شهبان و رهگذر، ۱۳۹۱: ۶۷) هدف شهر خلاق، مشتمل بر جذب نهادها، افراد و شرکت های خلاق در فعالیت های مرتبط با شهر و همچنین ایجاد زمینه درک شهر و همچنین ایجاد زمینه درک شهر به عنوان یک پدیده خلاق است. این امور، از طریق تشویق سازمان های خلاق، برای جذب در مجموعه مدیریت شهری و تشویق و مشارکت افراد خلاق در تصمیم گیری ها و افزایش اثر این تصمیمات در محیط شهری است. حمایت از نوآوری در عرصه های مختلف شهری، به ویژه عرصه هنری و ایجاد فضاهای لازم برای انجام این امور از جمله سایر فعالیت های لازم در این محور است (خان سفید، ۱۳۹۱: ۸)

یک شهر خلاق محیط مساعدی برای تربیت خلاقیت انسانی است و زمینه پرورش خلاقیت ساکنین خود را نیز فراهم می آورد. این شهرها فضای پویا و سالمی دارند و به سرعت خود را با ایده های جدید سازگار می کنند. همچنین گروه های جدید مهاجر را به راحتی در خود جای داده و به هم سازی و همزیستی خلاقانه آنها کمک می نماید. ایده شهر خلاق در دهه ۱۹۸۰ در دنیا ظهور کرد. ظهور این ایده تلاشی برای بازسازی شهر در سطح جهانی بود. اما شروع عمومی تر این ایده به دهه ۱۹۹۰ بر می گردد. عنوان شهر خلاق نخستین بار توسط یونسکو مطرح شد. اما معنایی که در آن روز مدنظر یونسکو بود، با مفهوم امروزی شهر خلاق کاملاً متفاوت است. (رضاییان قراگوزلو، ۱۳۹۱: ۷۲). ایده شهر خلاق بر این باور است که باید بر عنصر مکان، خارج از صنعت و به عنوان محیطی که کیفیت زندگی انسان را بالا می برد، تاکید کرد. ساکنان شهر نیز در دوران گذشته به طبقات کارگر و سرمایه دار تقسیم می شدند، اما در قالب مفهوم شهر خلاق، به طبقات خلاق و غیر خلاق تقسیم می شوند. طبقه خلاق حامل دانش است و بار اقتصاد دانش محور بر شانه افرادی است که در شهرها زندگی می کنند؛ و دارای تخصص کافی هستند. در هم آمیختگی سرمایه گذاری، مکان و انسان ها، باید به پنج نوآوری برسد: نوآوری در حوزه مدیریت شهری، مسائل مدنی، مسائل اقتصادی، مسائل اجتماعی و مسائل فرهنگی و هنری. شهر خلاق مکانی برای رشد و نمو خلاقیت ها در دینامیک شهرها است. شهر خلاق منزلی برای خلاقیت های هنری، نوآوریهای علمی و تکنولوژیکی و صدای رسای فرهنگ های رو به رشد است. شهری که همه پتانسیل های خلاق خود را جامه عمل می پوشاند و پرچم دار فعالیت های فرهنگی و توسعه ای است. یک شهر خلاق یک شهر دینامیک از لحاظ یادگیری فرهنگی و بین فرهنگی است. در این شهر، هر شهروند اطمینان خاطر به استفاده از ظرفیت های علمی، فنی، هنری و فرهنگی خود دارد. (رفیعیان، ۱۳۸۹: ۱۳)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

فلسفه شهر خلاق، آن است که در هر شهری همیشه ظرفیتی بسیار بیش تر از آنچه در وهله اول به تصور می آید، وجود دارد. شهر خلاق، از مفاهیم جدید در عرصه مدیریت شهری می باشد که با مفاهیم کارآفرینی نیز قرابت معنایی دارد (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۲: ۹). شهر خلاق در قرن ۲۱ به معنای شهروندان خلاق است. (کلانتری و همکاران، ۱۳۹۱: ۷۴)

رابطه شهر و شهروند در شهر خلاق

از لحاظ تاریخی؛ شهرها برای تولید ثروت همواره بر خلاقیت قشر خلاق خود از قبیل کارگزاران اقتصادی، هنرمندان، محصلان و ... متکی بودند. خلاقیت شهروندان در واقع همان نیروی حیاتی و محرک شهر است که بوسیله آن شهر قادر به تولید ثروت، دانش، هنر و .. می شود. برای مثال در گذشته ی شهر بلخ، بامیان یا هرات، این شهرها علاوه بر اینکه محل رشد و شکوفایی افراد بزرگی همچون مولوی، ناصر خسرو، ابن سینا و. بودند، خود در غنای فرهنگی و اقتصادی از جمله ثروتمندترین و شکوفاترین شهرهای عصر خود بوده اند. شهروند خلاق نیاز به فضایی دارد که بتواند ایده های خود را در آن پیرواند. مکانی که در آن هر شهروند استعداد فردی خود را با آموختن و پرورش هنر، استعداد، خلاقیت و نوآوری، در مهارت ها و فنون گوناگون را به نمایش بگذارند. اگر جامعه او را به کشف استعدادها ترغیب نکند خلاقیت به فعلیت نخواهد رسید بنابراین شهری به سوی شکوفایی حرکت می کند که دارای ساختارهای کالبدی، امکانات کافی و یک سیستم پویا و متنوع در زمینه شکوفایی استعداد فردی همه اقشار جامعه باشد. شهر دارای عرصه طبیعی، زیبایی بصری، هنر و معماری، تسهیلات و زیرساخت های مناسب و ... افراد خلاق را به خود جذب می کند، افراد تمایل دارند در مکان ها و جاهایی زندگی کنند که دارای این ویژگی ها باشد. این مولفه ها در حقیقت ابزار توسعه شهرهای آینده شمرده می شوند. جذب افراد نخبه روند توسعه شهر را تسهیل می بخشد و به شکوفاتر شدن هرچه بیشتر شهر منجر می شود.

نقش دولت

دستیابی به توسعه و زندگی بهتر برای شهروندان باید مهمترین هدف دولت ها باشد. دولت برای استفاده بهتر از ظرفیت ها و توانمندی های شهرهای خلاق نقش تسهیل کننده دارد؛ هدایت پروژه های انکشافی، تصحیح و فعال کردن سیستم بانکی، حمایت جدی از بخش خصوصی و نهادهای غیردولتی، تشویق سرمایه گذاران داخلی و خارجی، سرمایه گذاری در بخش تکنولوژی، و توجه همه جانبه به مسئله محیط زیست می تواند اثر گذار باشد. به دلیل ماهیت بین المللی شهرهای خلاق نقش دولت در مناسبات و تعاملات بین المللی بسیار حائز اهمیت است. دولت بایستی برای ارائه خدمات به شهروندان و گردشگران از قبیل خدمات ویزا، خدمات بلیط و راهنمایی مسافران و ... اقدام نماید؛ از این رو ضروری است که نمایندگی های وزارتخانه های مربوطه از قبیل وزارت خارجه در شهر دایر گردد. همچنین نسبت به ایجاد نمایندگی های کشورهای خارجی در شهر استقبال شود.

مزایای پیوستن به شبکه شهرهای خلاق

مردم شهرهای خلاق در شرایط، محیط و در فعالیت هایی قرار می گیرند که به ظهور هنرمندان، اندیشمندان و دانشمندان آینده منجر می شود. فعالیت کارکنان خلاق در بخش های اقتصادی منجر به ایجاد کالای فرهنگی مورد علاقه مصرف کنندگان می گردد. خلاقیت همواره سبب ایجاد فرصت های اجتماعی می گردد؛ لذا مشارکت اجتماعی در سطح بالایی قرار دارد. تعاملات اجتماعی بالا باعث می شود کارآفرینان بخش فرهنگی کسب و کار خلاق خود را رشد و گسترش دهند. تجاری سازی ایده های ساده و نوآورانه سبب اشتغال زایی و تولید ثروت در شهرهای خلاق خواهد شد. در این شهرها استعداد و خلاقیت فردی موتور پیشبرنده خلاقیت اجتماعی و شکوفایی شهری است. عضویت بامیان در این شبکه تاثیرات مثبتی بر صنعت گردشگری این ولایت خواهد داشت. بیشتر شناخته شدن ویژگی خاص شهر خلاق نزد جهانیان، موجب جذب گردشگر به شهر می شود و جذب گردشگر علاوه بر رونق بخشی به آن خلاقیت خاص، می تواند توسعه اقتصادی کل شهر، منطقه و کشور را در پی داشته باشد. بنابراین تمام کنشگران شهر از قبیل متخصصان شهرسازی، مدیران و شهروندان بایستی شهر را در جهت دستیابی به توسعه پایدار اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی یاری نمایند. ارتباط با فرهنگ های گوناگون و در نتیجه شناخت بیشتر خود و دیگران، تلاش برای گسترش عدالت اجتماعی در استفاده از صنایع خلاق، حرکت در مسیر پایداری اجتماعی را موجب می شود. این پیشرفت ها، در درازمدت، می توانند با همکاری های بین المللی کامل شوند. بنابراین همکاری های بین المللی راه را برای پیشرفت در دسته مورد نظر و نیز بیشتر شناخته شدن شهر نزد کشورهای مختلف هموار می کنند. در نتیجه رونق صنایع خلاق و نیز ارتباطات بین المللی میان شهرهای خلاق می تواند به رونق اقتصاد و افزایش اشتغال در شهر و نیز ارزآوری در سطح ملی بینجامد. بدین صورت شهر خلاق از لحاظ اقتصادی در مسیر پایداری گام بر میدارد. درنهایت با استفاده از مواد و مصالح بومی می توان توسعه پایدار زیست محیطی شهر امیدوار شد.

معیارهای موثر در جذب طبقه خلاق

در یک جمع بندی، معیار های متعدد برای جذب طبقه خلاق را می توان به شکل زیر دسته بندی کرد:

- امکانات مطلوب گروه خلاق شامل فعالیت های غیر رسمی، باز، همه شمول و مشارکتی
- امکانات فرهنگی مانند سالن های موسیقی خاص و جالب توجه، نمایشگاه هنری، تئاتر و فضای اجرا
- سلامت و پاکیزگی شهر، وجود محیط طبیعی برای تفریح و ورزش
- ساختمان های تاریخی و محلات قدیمی در شهر
- تصویر ذهنی مناسب از شهر در میان ساکنین شهرهای دیگر (نشان دهنده ی جایگاه شهر است).
- دانشگاه ها، به ویژه دانشگاه پیش رو
- مکان های بستر تعاملات اجتماعی غیر رسمی

شاخص های شهر خلاق

شهر خلاق دارای شاخص های ضروری و اصلی است که در زیر به آنها اشاره می شود:

الف: کیفیت محیط زیست: محیط زیست سالم، آب و هوای تمیز، آب سالم، بهداشت و حفاظت از محیط زیست، دسترسی به فضاهای سبز و نواحی تفریحی و کالا و خدماتی که فاقد آلایندهی و گازهای گلخانه ای است.

ب: شرایط اجتماعی و فرهنگی: تنوع فرهنگی و نژادی، خانه های امن، بهداشت، برنامه های آموزشی.

ج: کاربرد تکنولوژی: استفاده از تکنولوژی مناسب سیستمهای انرژی کارآمد و بدون کربن، سیستم حمل و نقل کارآمد، زیربنای و ساختمانهای پایدار.

د: وجود الگوهای اقتصادی: پویایی فضای محلی برای سرمایه گذاری در سطح محلی و با هدف صدور در بازارهای هدف، گویای الگوی اقتصادی مناسب است.

ه: استقرار سیاست عمومی: نقش قوانین در توسعه، اجرا و نگهداری یک شهر خلاق، باید باز و اجرایی باشد. شفافیت و مشارکت دهی برای حمایت از تعادل بین عناصر زندگی، یکی از اساسی ترین لازمه های استقرار سیاست عمومی یکپارچه است (درویشی ۱۳۹۴: ۱۴۲).

در مورد شهر خلاق، تعریف شاخص های مناسب که به ویژه امکان کمی کردن و اندازه گیری آنها وجود داشته باشد، به آسانی میسر نیست و نیاز به استفاده از تجربیات و دانش افرادی دارد که در این زمینه صاحب نظر هستند. یکی از این افراد، آقای چارلز لندری است. او اهل انگلستان و متولد سال ۱۹۴۸ میلادی است. او بود که اولین بار در سال ۱۹۸۰، موضوع شهرهای خلاق را مطرح نمود. او کتاب های زیادی در مورد شهر های خلاق نوشته و بیش از ۴۰ سال تجارب مشاوره ای و اجرایی در این زمینه دارد. شاخص های زیر، شاخص هایی هستند که وی در مستندی که در سال ۲۰۱۴ در باره شهر خلاق هلسنکی پایتخت کشور فنلاند به رشته تحریر در آورده است از آنها برای ارزیابی این شهر خلاق استفاده نموده است:

همان گونه که ملاحظه می شود چهار شاخص اصلی و ده حوزه در ذیل این چهار شاخص در نظر گرفته شده است. در ادامه به تشریح جزئیات بیشتر در هر شاخص و حوزه می پردازیم.

۱- شناسایی و پرورش خلاقیت

تفکر باز، اعتماد، قابل دسترس بودن و مشارکت

— شهری با تفکر باز و پذیرا از سراسر جهان که در نتیجه آن، افراد با پیشینه های مختلف، آن را خانه خود می سازند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- شهری که در آن جامعه، نهادها و سازمان ها، یک محیط توانمندساز را به وجود می آورند که پیاده سازی فرصت ها تسهیل یافته و کارها با سهولت بیشتری انجام می شوند.
- شهری با ارتباطات عالی دو طرفه با جهان بیرون از خود ارتباط برقرار می کند.
- شهری که گشت و گذار در آن آسان، دارای نقاط متصل به هم و به آسانی قابل درک است.
- شهری چند فرهنگی، که در عین حال که تفاوت ها و تمایزها شناخته می شوند تمرکز و تاکید بر مشترکات می باشد.
- شهری که مشوق افراد مصالحه جو می باشد.
- شهری که بر تضاد ها صحنه گذاشته و سعی بر قبول آنها دارد و مذاکره برای ارائه راه حل مناسب در مورد تضاد ها را پیشنهاد می دهد.
- توسعه استعداد و یادگیری محیطی
- شهری که در آن دانش و آموختن آن ارج نهاده می شود.
- شهری که در آن تمام استعدادها پرورش ، حمایت و ترویج می شوند و پاداش داده میشوند
- شهری که در آن وجود انتخاب های مختلف یادگیری، همراه با فرصت های پیشرفت، افراد را به موقعیت های بالاتر هدایت می کند.
- افراد در تمام سنین از یادگیری لذت می برند و تمایل به ارتقا شخصی خود دارند.مدارس با جوامع محلی اطراف خود از طرق مختلف متصل و تسهیلات خود به اشتراک می گذارند.
- دانشگاهها، هویت خود را به هویت شهر پیوند زده و متعهد به آن هستند. آنها نسبت به شهر گشاده رو بوده و برای حل معضلات شهری همکاری می کنند. دانشگاهها مهارت های اصلی را به شهروندان آموزش داده و نیز مراکز عالی آموزش مورد تایید جهانی هستند.
- شهری که در آن آموزش دادن موجب افتخار است و نهادهای آموزشی، سعی و تلاش میکنند در حیطه خود بهترین باشند.
- مواد درسی آموزشی در نهادهای آموزشی، به طور پیوسته در حال تکامل و هماهنگ با نیازهای کسب و کاری مردم شهر می باشد.
- این سیستم باعث رشد و نگهداشت استعدادها شده و نیز یک توازن دو طرفه تبادل افراد مستعد به شهر از دیگر نقاط جهان و برعکس را فراهم می کند.

۲- توانمند سازی و حمایت از خلاقیت

• چهارچوب های سیاسی و دولتی

– در شهرهای خلاق نهاد های دولتی، زندگی سیاسی، حکمرانی و ادارات دولتی دارای ویژگی های زیر هستند:

– ناب، خود جوش، اخلاقی، شفاف، قابل دسترس و توانمند ساز

– دارای ساختار افقی، با تشریک مساعی بین بخش ها و مرز بندی های منعطف

– نگهداشت سطح بوروکراسی اداری در حداقل میزان خود

– به کار گیری، کارکنان در بخش دولتی که دارای انگیزه بالا و روابط قوی با بخش خصوصی می باشند.

– حمایت از جامعه سالم و بخش دواطلبی که سیاست مداران و مسئولین را به توانمند سازی تشویق می کند.

• خبرگی و موثر بودن

در یک شهر خلاق:

– خبرگی و انجام کارهای با کیفیت موجب افتخار است. استانداردها و مقیاس ها به طور مرتب برگزیده می شوند.

– شرکت ها، سازمان ها، افراد و محصولات با کیفیت اغلب پاداش داده می شوند.

– مراکز تخصصی، در گستره ای از رشته های ویژه وجود دارند، خصوصیاتى مانند قابل اعتماد بودن، سروقت بودن، کارایی، صحت عملکرد، در حد عالی قابل احترام هستند.

– افراد خبره نسبت به قابلیت ها و توانایی های خود، مطمئن هستند و از همکاری با دیگران، تفویض اختیار و نقض مقررات دست و پا گیر و سلسله مراتبی واهمه ندارند.

• رهبری راهبردی، چابکی و چشم انداز

در یک شهر خلاق، در هر بخش افراد پویا و آینده نگر با کیفیت هستند که با یک درک قوی، چشم انداز عالی برای آن بخش عرضه می کنند.

– در این شهرها در هر بخش روند های جدید و توسعه های نوظهور در همان اوایل تشخیص داده می شوند (برنامه های محیط زیستی مثال مناسبی از این دسته هستند).

– سبک رهبری به صورت قابل توجهی الهام بخش است، به گونه ای که قادر به تفویض اختیار و توانمند سازی دیگران می باشد.

– تفکر راهبردی و تضمین گر آینده است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

– جوامع تصمیم ساز در بخش خصوصی و عمومی، در سطوح مختلف، با تمرکز رو به جلو حرکت می کنند. خواه آنها معلم، کارمند دولت، رئیس حمل و نقل، مدیران ارشد و میانی در صنعت و تجارت، یا فعالان اجتماعی و یا اهالی هنر باشند.

۳- به کارگیری و کنترل خلاقیت

در شهر های خلاق، افراد با تخصص های مختلف گرد هم می آیند و جمع آوری اطلاعات در زمینه بهترین تجارب و راه حل های نوآورانه از سراسر جهان میسر می شود.

• ارتباطات، حمل و نقل، شبکه و رسانه

– در یک شهر خلاق، حمل و نقل و ارتباطات در داخل، به خارج از آن و به داخل آن، چه به صورت فیزیکی و چه مجازی به نحو مناسبی برقرار هستند.

– گردش در آن شهرها آسان و زاغه نشینی بسیار نادر است. تحرک اجتماعی و اتصال بین فرهنگ های گوناگون بیش تر دیده می شود.

– در شهرهای خلاق سامانه های حمل و نقل عمومی با کیفیت بالا وجود دارند.

– در شهرهای خلاق زیر ساخت های ارتباطی و فناوری اطلاعات پیشرفته وجود دارد.

– در شهرهای خلاق امکان سفر مردم در داخل و خارج کشور با استفاده از مزیت های برتر خدمات ریلی و هوایی وجود دارد که آن نیز دروازه ای برای پذیرایی از بیگانگان می باشد.

– در شهر های خلاق صحبت کردن با زبان بیگانگان آسان و رایج است.

– در شهر های خلاق ارتباط بین کسب و کارها و بین بخشی از کارایی بالایی برخوردار است. در آنجا خوشه ها و مراکز و کانون های تعامل دانش وجود دارند.

– شهر خلاق برون گرا است و ارتباط با خارج از کشور در تمام سطوح، برای ایجاد، سرمایه گذاری های مشترک اقتصادی، پروژه های تحقیقاتی، توسعه محصول و همکاری های مدنی انجام می شود.

• کارآفرینی، کشف و نوآوری

– در شهرهای خلاق، کارآفرینان، احساس خیلی خوب از بودن در وطن دارند، و آن را جایی می دانند که یک ایده می تواند با سرعت زیاد تبدیل به واقعیت گردد.

– در شهر خلاق می توانید اشتباه کنید بدون آنکه در معرض شدید قضاوت قرار گیرید.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

– در شهر های خلاق، سیستم های پشتیبانی وسیعی برای کارآفرینان از سطح مشاوره تا دسترسی به منابع مالی و سرمایه های با ریسک بالا وجود دارد. خوشه های اقتصادی، در جای مناسب، برای کمک به نوآوری های اعمال شده تا سطح تولید اقتصادی انبوه تشویق می شوند.

– پاداش ها، جوایز و دیگر روش های پاداش، موفقیت را نکو داشته و در نتیجه آن، سطوح نوآوری و تحقیق و توسعه از حد متوسط بالاتر است.

– دانشگاهها به تبدیل بینش و ایده های تحقیقاتی خود به تولیدات و خدمات مفید تشویق میشوند.
– قوانین حاکم بر نوآوری باز بر پایه مشارکت و اتصال بنگاههای اقتصادی کوچک و شرکتهای بزرگ، به خوبی توسعه داده می شوند.

– صنایع خلاق نقش مهمی بازی کرده و این صنایع به علت ارائه طرح های منجر به خدمات و تولیدات متمایز مشهور می باشند.

– سیاست حفظ و توسعه محیط زیست، یک کاتالیزور برای تولید نو آوری های بیشمار محسوب می شود.

۴- بروز خلاقیت و تجربه خلاقیت

• تمایز، تنوع، سرزندگی و ابراز وجود

– در شهر خلاق، شهروندان دارای اعتماد به نفس، دارای غرور و فکر باز بوده و پذیرای بیگانگان بوده و آنها را در شمول خود قرار می دهند و نیز تحت تاثیر آنها بوده، همانند آنکه آنها در شهر اصلی، خود احساس راحتی می کنند.

– خدمات فرهنگی وسیع، هنرها پویا و با کیفیت و نیز آزمایشی و نوآورانه است.

– در محیط شهر خلاق، صنایع خلاق شکوفا شده و فعالیت های خرده فروشی جذاب و ویژه هستند

– در شهر های خلاق ابراز بیان و مناظره تشویق می شود.

• مکان و مکان سازی

– در یک شهر خلاق افراد از مهارت ها، تکنیک ها و بینش های دسته جمعی بهره می برند.

– تیم های طراحی شهری، عوامل آن را، به گونه ای هماهنگ در هم می تنند و با دیگری که مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را درک می کنند، همکاری می کنند و نیز در تعامل با کسانی هستند که به صورت هنرمندانه فکر می کنند.

– در شهر خلاق محیط های کاری و زندگی انسان محور بوده و تعاملات و فعالیت های انسانی از طریق چنین محیط فیزیکی تشویق می شوند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

– در شهر خلاق محیط طبیعی و با چشم انداز اطراف آن مورد احترام قرار می گیرد و مردم شهر خلاق به راحتی با آن انس می گیرند و آگاه از تاثیرات زیست محیطی هستند.

– در شهر خلاق، محیط های عمومی دارای یک بافت پیوسته هستند به گونه ای که در آن ساختمان ها و خیابان ها به شکل یک واحد پیوسته عمل می کنند. این طرح شهری قسمت های مختلف شهر را به صورت یک پارچه به هم متصل می کند.

– موقعی که شما در شهر خلاق هستید، مشتاق بودن در آن محل هستید، هرچند شهرت آن جاست که شما را در ابتدا مجذوب آن ساخته- آن شهرداری خصوصیات مستقل و پر منفعت و جذاب می باشد، که آن شهر را نسبت به شهر های دیگری که دارای ویژگی های همسان هستند، متمایز و رقابتی می کند.

• زیست پذیری و رفاه اجتماعی

– در شهر خلاق، کیفیت بالا یی از زندگی را می توان پیدا کرد. میزان تولید ناخالص ملی در سطح بالا و تمامی خدمات

– شهر خلاق شهری است که در آن بهداشت، مسکن و تسهیلات اجتماعی به صورتی مطلوب عرضه و به خوبی مدیریت می گردد.

– در شهر خلاق جو ی دلپذیر و شهروندان آن با میل و رغبت به یاری یکدیگر می شتابند.

– در شهر خلاق زندگی اجتماعی فعال و فرصت های فراوانی برای مشغول بودن و مشارکت وجود دارد. شهر خلاق مکانی

است فرا گیر و جهان شمول.

– در شهر خلاق گزینه های مناسب متعدد مسکن برای تمام سنین و شرایط گوناگون وجود دارد.

رابطه میان خلاقیت و توسعه شهری

ارتباط بین خلاقیت و سطح توسعه شهری، شناخت نقش و اهمیت توسعه سرزمینی و افزایش قدرت رقابت از طریق جذب طبقه خلاق منجر به ظهور دیدگاه های متنوعی در این زمینه شده است (قربانی ۱۳۹۲). حداقل سه بعد عمده وجود دارد که می تواند رابطه بین خلاقیت و توسعه شهری را مطرح سازد:

- اعتقاد به لزوم سرمایه گذاری در توسعه شهری در جهت ایجاد خلاقیت که شامل توسعه ابزارهای خلاق و راه حل هایی است، که به بافت فرهنگی و اقتصادی-اجتماعی جدید کمک نماید.
- تأکید به بخش ها، فعالیت ها و صنایع خلاق به عنوان پایه های ساختاری توسعه شهری. به عبارتی دیگر با اعتقاد به این که فعالیت های خلاق و فرهنگی نقشی اساسی در اقتصادهای در حال رشد دارد، ضروریست که توسعه شهری به عنوان موتور اقتصادی جامعه دانش محور

پیشینه مطالعات انجام شده

- رضا کانونی، مرتضی حیدری (۱۳۹۴) مقاله نقش مدیریت در توسعه شهر خلاق

نقش مدیریت شهری در سالهای اخیر با پیچیده تر شدن مسائل شهری پررنگ تر شده است. مدیریت شهری باید با توجه به استعدادها، انگیزه ها، مشارکت گروه های مختلف و ترکیب این گروهها برای دستیابی به شهری خلاق تلاش کند. درهر شهری همیشه ظرفیتی بسیار بیشتر از آنچه ما در وهله اول تصور میکنیم وجود دارد، اگر بتوانیم بسترهای مناسبی را برای ایجاد فرصتهایی که مردم بتوانند خلاقیت ها و ظرفیت های خود را آزاد سازند فراهم کنیم در اصل به سمت ایجاد شهرهای خلاق گام برداشته ایم. شهرهای خلاق مکانهایی هستند که خلاقیت ها در آنها پدیدار می شود. بنابراین مدیریت شهری که یکی از ارکان اصلی شهر خلاق می باشد باید دارای توانمندی ایجاد خلاقیت در شهروندان باشد. این پژوهش براساس روش توصیفی - تحلیلی سعی دارد پس از توصیف شهر خلاق و مدیریت شهری به بررسی مدیریت شهری و مدیریت شهری پایدار و نقش آنها در ایجاد شهرهای خلاق بپردازد.

- مجید شمس، فاطمه عاشوری (۱۳۹۲) مقاله مدیریت شهری و رویکرد شهر خلاق

در رویکردهای نوین به شهر، «شهر خلاق» به عنوان یک روش راهبردی در عرصه تفکر، برنامه ریزی و اجرای طرح های شهری مطرح شده است. هدف شهر خلاق، مشتمل بر جذب نهادها، افراد و شرکتهای خلاق در فعالیتهای مرتبط با شهر و همچنین ایجاد زمینه درک شهر به عنوان یکپدیده خلاق است. فلسفه شهر خلاق آن است که در هر شهری همیشه ظرفیتی بسیار بیشتر از آنچه ما در وهله اول تصور می کنیم، وجود دارد. مدیریت شهری و مدیریت طرح های مرتبط با شهر در چنین رویکردی، نقش تسهیل کننده و فراهم کننده زمینه بروز و استفاده از خلاقیت ها را برعهده خواهد داشت. مدیریت شهری برای آنکه خلاق باشد بایستی ضمن ارتقای دانش خلاقیت خود در حوزه مدیریت شهری فهم خلاقانه ای نیز از شهر، رشد شهری، حیات شهری، تفاوت شهرنشین و شهروند و ضرورت پرداختن به مدیریت شهری خلاق داشته باشد. در چنین شرایطی میتوان مدیریت شهری خلاق داشته و توان تجزیه و تحلیل خلاقانه مسائل شهری را به دست آورد. در این پژوهش از روش توصیفی و تحلیلی استفاده شده است، بدین صورت که با مطالعه پژوهشهای انجام شده در حوزه خلاقیت، شهرهای خلاق و مدیریت شهری، به بیان مولفه ها و شاخص های شهرهای خلاق و نقش مدیریت شهری در راستای ایجاد و تحقق شهرهای خلاق پرداخته شده است.

- دکتر رسول قربانی، سعید حسین آبادی، علی طورانی، (۱۳۹۲) شهرهای خلاق، رویکردی فرهنگی در توسعه شهری

شهرهای خلاق به عنوان مراکز نوآوری، خلاقیت و تبدیل ایده به ثروت، قلمداد می گردند. از آن جا که ایده و نوآوری عناصر اصلی رقابتی در عصر جهانی شدن، هستند؛ داشتن شهرخلاق، آرزوی هر جامعه ای است. اما، به واقع شهر خلاق چگونه شهری است و چه ویژگی ها و شاخص هایی دارد؟ شرایط لازم برای این که شهری خلاق باشد چیست؟ چگونه خلاقیت شهروندان باعث توسعه می گردد؟ این تحقیق با بررسی تحلیلی موضوع سعی در پاسخ دادن به سئوال های مذکور دارد. یک شهر خلاق باید بتواند گروه های مختلف اجتماعی با فرهنگ های مختلف را در خود پذیرا باشد. چرا که وجودیک جمعیت متنوع با ایده های گوناگون شانس ظهور

خلاقیت را افزایش می دهد. لازمه این کار نیز تنوع بخشیدن به فرصت های اشتغال، کار و تفریح است. اگر شهری موفق به جذب افراد خلاق و به کارگیری آن ها در مدیریت، اقتصاد و صنایع فرهنگی باشد می تواند در صحنه رقابت و توسعه اقتصادی نیز موفق عمل نماید. در نهایت باید گفت رویکرد شهر خلاق با نگاهی خلاقانه به امکانات و مسائل موجود، حل خلاقانه مسائل و استفاده هوشمندانه از فرصت ها و امکاناتی که به نظر شاید کم اهمیت جلوه نمایند را مد نظر دارد.

جمع بندی

مردم شهرهای خلاق در شرایط، محیط و در فعالیت هایی قرار می گیرند که به ظهور هنرمندان، اندیشمندان و دانشمندان آینده منجر می شود. فعالیت کارکنان خلاق در بخش های اقتصادی منجر به ایجاد کالای فرهنگی مورد علاقه مصرف کنندگان می گردد. خلاقیت همواره سبب ایجاد فرصت های اجتماعی می گردد؛ لذا مشارکت اجتماعی در سطح بالایی قرار دارد. تعاملات اجتماعی بالا باعث می شود کارآفرینان بخش فرهنگی کسب و کار خلاق خود را رشد و گسترش دهند. تجاری سازی ایده های ساده و نوآورانه سبب اشتغال زایی و تولید ثروت در شهرهای خلاق خواهد شد. در این شهرها استعداد و خلاقیت فردی موتور پیشبرنده خلاقیت اجتماعی و شکوفایی شهری است. مدیریت شهری خلاق با تلفیق اندیشه ها و ایده های مدیران شهری مدرن با ارزش های بومی جهت حل مسائل و مشکلات شهری قدم برمی دارد. افراد خلاق موجب قدرتمند شدن شهر و رشد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شهر می شوند که این افراد به عنوان سرمایه های انسانی باید با بسترسازی مناسب در مدیریت شهری مشارکت داده شوند. طبق بررسی های انجام شده در این پژوهش با ترکیب معیارها و شاخص های شهر خلاق با مدیریت شهری میتوان گامی موثر در راستای رفع مشکلات شهری اعم از فقدان هماهنگی سازمانهای دولتی، عدم مشارکت شهروندان و به خصوص طبقه خلاق و نبود نیروی انسانی متخصص که لازمه دستیابی به شهر خلاق می باشد برداشت.

منابع

۱. اکبری مطلق، مصطفی (۱۳۹۲) بررسی ابعاد نظریه شهر خلاق و تاثیر آن بر توسعه شهری پایدار با تاکید بر تجارب جهانی، همایش ملی معماری پایدار و توسعه شهری، بوکان
۲. خان سفید، مهدی (۱۳۹۱) مدیریت شهری و شهر خلاق، مجله منظر، (۱۹): ۹۵-۹۲.
۳. رحیمی، محمد و مردعلی، محسن و داهای، الهام و فلاح زاده، عبدالرسول (۱۳۹۲) شهر خلاق (مبانی نظری و شاخص ها)، نشریه دانش شهر، (۱۹۶): ۳۸-۹.
۴. رضائیان قراگوزلو، علی و قادری، اسماعیل و میرعباسی، رمضان (۱۳۹۱) برنامه ریزی شهر خلاق، چاپ اول، تهران، انتشارات آذرخش
۵. رفیعیان، محسن (۱۳۸۹) درآمدی بر مناطق و شهرهای خلاق، ماهنامه شهرداریها، (۱۰۰): ۱۵-۱۲.
۶. سعیدنیا، احمد (۱۳۸۳) مدیریت شهری، انتشارات سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، جلد یازدهم، تهران، ۲۱
۷. شهبابیان، پویان و رهگذر، عرفانه (۱۳۹۱) پیوند محیط خلاق با شهر. مجله منظر، (۱۹): ۷۳-۶۸.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۸. صادقی مقدم چوکامی، محمد رضا و ترکمن، امیررضا و نبی، فاطمه (۱۳۹۲) تعیین معیارهای شهر خلاق و بررسی نقش آنها در مدیریت شهری، اولین همایش منطقه ای معماری پایدار و شهرسازی ایذه (خشت اول)، تیر ماه ۹۲، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایذه
۹. صرافی، مظفر (۱۳۷۹) شهر پایدار چیست؟، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۴، زمستان ۱۳۷۹، ۱۳-۶
۱۰. صرافی، مظفر و توکلی نیا، جمیله و آقای، عادل (۱۳۹۰) ناحیه محوری، ضرورت ارتقاء مدیریت محلی در شهرداری تهران (منطقه ۴)، فصلنامه آمایش محیط، سال چهارم، شماره ۱۲، ۱۳۸-۱۱۷
۱۱. صمیمی، محمدرضا (۱۳۸۹) نقش مدیریت در پایداری اقتصادی و اجتماعی نواحی شهری؛ مطالعه موردی شهر ساحلی نور، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۵، بهار و تابستان ۱۳۸۹، ۹۸-۹۱
۱۲. کلانتری، بهرنگ و یاری قلی، وحید و رحمتی، اکبر (۱۳۹۱) فضای جمعی و شهر خلاق، مجله منظر، (۱۹): ۷۹-۷۴
۱۳. لطفی، صدیقه و آقامیری، سیدرضا (۱۳۹۰) مدیریت پایدار شهرها با بهره گیری از فن آوری های نوین اطلاعاتی، انتشارات دانشگاه مازندران، مازندران
- Audia, P.G., Rider, C.I. (2010). Close, but not the same: locally headquartered organizations and agglomeration economies in a declining industry. *Research Policy*, doi:10.1016/j.respol.2010.01.007
- Al-shafi, shafi, El-Haddadeh, Ramzi, Weerakkody, Vishanth (2012), Exploring the complexities of e-government implementation and diffusion in a developing country: Some lessons from the State of Qatar,
- Angelopoulos, S., Kitsios, F., Papadopoulos, T. (2012) "New service development identifying criteria
- Long, J (2009). Sustaining creativity in the creative archetype: the case of Austin, Texas. *Cities* 26
- Ooi, C.S. (2008). Credibility of a creative image: The Singaporean approach, *Creative encounters: Creativity at work*, Copenhagen: Copenhagen Business School
- Pratt, C. & Hutton, T. (2012). Reconceptualising the relationship between the creative economy and the city: Learning from the financial crisis, *Cities xxx*, journal homepage: www.elsevier.com.
- Neil, B. (2004). Creative Cities Structured Policy Dialogue Backgrounder. CPRN Backgrounder Paper.
- Pratt, C. (2011). The cultural contradictions of the creative city. *City, Culture and Society*, Vol. 2. Journal homepage: www.elsevier.com.
- Zimmerman, J. (2008). From brew town to cool town: neoliberals and creative city development strategy in Milwaukee. *Cities* 25, 230-242
- Yusuf, Shahid and Nabeshima, Kaoru (2005). Creative industries in East Asia, doi: 10.1016/j.cities, *Cities*, 22 (2).
- Siebel, W, (2008). Talent, Tolerant, Technologies, critics and marking gen dried neon deerstand politic. *Region Poll, Festschrift four Regional wirtschaft*, 1(1)
- Deffner, Alex & Vlachopoulou, Christina, (2010). Creative city: A new challenge of strategic urban planning? Department of Planning and Regional Development, School of Engineering. University of Thessaly, Volos, 383 34, Greece